

Sygn. akt: I C 528/16

WYROK ZAOCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2016 roku

Sąd Rejonowy w Człuchowie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSR Marek Osowicki
Protokolant:	maszynistka Paulina Barwińska

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2016 roku w Człuchowie

sprawy z powództwa S. A.

przeciwko K. G.

o ustalenie prawa

oddala powództwo.

Pobrano opłatę kancelaryjną

w kwocie zł – w znakach

opłaty sądowej naklejonych

na wniosku.

Sygn. akt I C 528/16

UZASADNIENIE

Pełnomocnik powoda S. A. wniósł przeciwko pozwanemu K. G. o stwierdzenie nieważności umowy zawartej między powodem a pozwanym w dniu 9 lipca 2016 roku, której przedmiotem był motocykl marki Y., rok produkcji 2015, nr silnika (...), nr rej. (...) i zobowiązania pozwanego i powoda do wzajemnego zwrotu otrzymanych świadczeń tj. zwrotu od pozwanego na rzecz powoda kwoty 17.500 zł i nałożenie na powoda obowiązku zwrotu przedmiotowego motocykla na rzecz pozwanego oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że powód 9.07.2016 nabył od pozwanego przedmiotowy motocykl, który zgodnie z treścią oświadczeń pozwanego w umowie sprzedaży miał być bezwypadkowy. Ekspertyza techniczna z 12.07.2016 r. wykonana na zlecenie powoda wykazała szereg uszkodzeń technicznych motocykla. W ocenie pełnomocnika powoda w przedmiotowej sytuacji błąd dotyczy przedmiotu umowy a zamiarem powoda było nabycie bezwypadkowego motocykla. Pozwany wiedział o powypadkowej przeszłości pojazdu, bądź z łatwością mógł się o błędzie tym dowiedzieć. Z ostrożności procesowej, w przypadku gdyby sąd nie uznał roszczenia powoda o stwierdzenie nieważności oświadczenia woli z powodu błędu, powód wniósł o zobowiązanie stron wzajemnego zwrotu świadczeń jako konsekwencji uprawnienia powoda z tytułu odstąpienia od umowy w ramach rękojmi za wady rzeczy sprzedanej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód S. A. 9.07.2016 r. zawarł z pozwanym K. G. umowę sprzedaży motocykla marki Y., rok produkcji 2015, nr silnika (...), nr rej. (...) za kwotę 17.500 zł.

(dowód: umowa sprzedaży k.7).

W umowie sprzedaży przy § 2 dotyczącym wad prawnych istnieje dopisek „motocykl bezwypadkowy”. W § 5 umowy znajduje się oświadczenie sprzedającego, że pojazd nie ma wad technicznych, które są mu znane i o których nie poinformował kupującego, a kupujący potwierdził znajomość stanu technicznego pojazdu.

(dowód: umowa sprzedaży k.7).

Serwis (...) w P. w dniu 12.07.2016 r. dokonał przeglądu przedzakupowego

Y. M.-07 VIN: (...), podczas którego stwierdzono szereg uszkodzeń i braków a test diagnostyczny potwierdził historię wypadkową motocykla.

(dowód: k.8).

Pełnomocnik powoda dysponując pełnomocnictwem uprawniającym również do składania i przyjmowania oświadczeń woli w imieniu mocodawcy pismem z 13.07.2016 r. złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu z 9.07.2016 r., w którym powód zobowiązał się kupić od pozwanego motocykl bezwypadkowy Y., nr silnika (...), nr rej. (...) oraz w trybie ewentualnym odstąpił od umowy sprzedaży z 9.07.2016 r., której przedmiotem był motocykl Y., nr silnika (...), nr rej. (...) z uwagi na istotne wady i wezwał w terminie 3 dni od dnia doręczenia niniejszego wezwania do zwrotu zapłaconej przez powoda kwoty 17.500 zł

(dowód: oświadczenie k.9 i pełnomocnictwo k.10).

Pełnomocnik powoda 13.07.2016 r. nadał przesyłkę z oświadczeniem pozwanemu w urzędzie pocztowym.

(dowód: książka nadawcza k.12).

Sąd zważył, co następuje:

Przedmiotowe powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, iż sąd jest związany żądaniem powództwa i nie może orzekać ponad żądanie (art. 321 k.p.c.).

Zgodnie z art. 84 § 1 k.c. jeżeli oświadczenie woli było złożone innej osobie (jak w niniejszej sprawie), uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć.

Stosownie do treści przepisu art. 88 k.c. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia.

Złożenie oświadczenia o uchyleniu się od oświadczenia woli nabywcy lub zbywcy prowadzi do unicestwienia zobowiązania z mocy prawa, upadku skutku rozporządzającego i automatycznego powrotu własności do zbywcy bez potrzeby dokonywania odrębnego rozporządzenia.

Nieważność oświadczenia woli w postaci błędu powoduje skutek *ex tunc*, a zatem niweczy stosunek zobowiązaniowy.

Należy podzielić pogląd Sądu Najwyższego, iż uchylenie się od skutków oświadczenia woli z powodu błędu co do treści umowy sprzedaży nieruchomości (art. 84 k.c. i 88 k.c.) wywołuje skutki obligacyjne i rzeczowe w zakresie

przeniesienia prawa własności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2013 roku, IV CSK 600/12). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wskazanego orzeczenia oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z powodu błędu ma charakter prawa podmiotowego kształtującego co oznacza, że jego wykonanie kształtuje stosunki pomiędzy stronami prowadząc do przekształcenia nieważności względnej czynności prawnej w nieważność bezwzględną. Sankcja nieważności bezwzględnej oznacza, że czynność nie wywołuje żadnych skutków prawnych w sferze cywilnoprawnej, a stan ten ma charakter definitywny, nie podlegający konwalidacji. Możliwość skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia zależy wyłącznie od składającego oświadczenie o uchyleniu, a skutek wywołany jego złożeniem następuje ex lege. Dla unieważnienia czynności prawnej z omawianej przyczyny nie jest zatem konieczne orzeczenie sądu, a w wypadku kwestionowania skuteczności uchylenia przez adresata oświadczenia w powództwie o świadczenie lub ustalenie, wyrok sądu ma charakter deklaracyjny (porównaj też : Postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2005 r., III CK 48/05).

Stosownie do treści przepisu art. 189 k.p.c. można wytoczyć powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jeżeli powód ma w tym interes prawny. Istnienie interesu prawnego w ustaleniu jest jednocześnie warunkiem umożliwiającym dalsze badanie powództwa np. w zakresie istotności błędu, przyczynienia się pozwanego do wywołania błędu i stanu technicznego pojazdu.

Nie sposób przyjąć, iż istnienie interesu prawnego w stwierdzeniu nieważności umowy występuje co do zasady w każdym przypadku i strona nie musi go wykazywać.

Pełnomocnik powoda złożyła w istocie powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego w postaci umowy sprzedaży zawartej przez strony z 9.07.2016 r. i z uwagi na rodzaj zgłoszonego powództwa jego podstawę stanowi art. 189 k.p.c.

Strona powodowa winna więc wykazać istnienie po jej stronie interesu prawnego w powyższym powództwie, który decyduje o możliwości skorzystania z formy powództwa o ustalenie niesinienia stosunku prawnego pomiędzy stronami.

Profesjonalny pełnomocnik powoda nie wykazała w toku postępowania interesu prawnego powoda np., że pozwany kwestionował skuteczność odstąpienia powoda od umowy zawartej pod wpływem błędu.

Ponadto w judykaturze jak i w doktrynie prawa cywilnego utrwalone jest powszechnie stanowisko, iż strona nie ma interesu prawnego w powództwie jeżeli może dochodzić lub bronić przysługujących mu uprawnień w drodze innych środków prawnych dalej idących, w szczególności jeżeli może wytoczyć powództwo o świadczenie. Skuteczność oświadczenia woli ma znaczenie dla rozstrzygnięcia żądania o zapłatę i będzie w nim oceniana.

Jeżeli strona powodowa twierdzi, iż skutecznie odstąpiła od umowy sprzedaży z 9.07.2016 r. z powodu błędu i wezwała pozwanego do zwrot zapłaconej kwoty w terminie 3 dni, to przysługuje jej roszczenie dalej idące o świadczenie tj. zapłatę kwoty 17.500 zł jako nienależnej pozwanemu. Możliwość dochodzenia przez powoda powyższego powództwa wyklucza istnienie po stronie powodowej interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, „stwierdzenia nieważności zawartej umowy”, które ma charakter jedynie deklaracyjny.

Również sam pozew może być traktowany jako pismo zawierające oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli, gdyż forma pisemna jest w tym wypadku zachowana; jako datę uchylenia się należy jednak przyjąć w takim wypadku nie chwilę wniesienia, a moment doręczenia pozwu, gdyż dopiero wówczas oświadczenie o uchyleniu się zostaje złożone drugiej stronie (tak: SN w postanowieniu z 2015-06-19, IV CSK 599/14). W razie odstąpienia od umowy z powodu wady oświadczenia woli, odstąpienie to powoduje wygaśnięcie umowy, wobec czego sąd nie może orzekać konstytutywnie o jej rozwiązaniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 1967 r., I CR 521/66).

Pełnomocnik powoda zgłosiła również powództwo ewentualne o zobowiązanie stron do wzajemnego zwrotu otrzymanych świadczeń tj. zwrotu od pozwanego na rzecz powoda kwoty 17.500 zł i nałożenie na powoda obowiązku

zwrotu przedmiotowego motocykla na rzecz pozwanego z tytułu odstąpienia od umowy w ramach rękojmi za wady rzeczy sprzedanej.

Stosownie do treści przepisu art. 560 § 1 k.c. jeżeli rzecz sprzedana ma wadę kupujący może złożyć oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie.

Strona może odstąpić od umowy jeżeli wada jest istotna (art. 560 § 4 k.c.).

Odstąpienie od umowy jest jednostronnym oświadczeniem woli o charakterze prawokształtującym [J.R. Antoniuk, w: Ustawa (red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek), s. 427; także A. Brzozowski, w: Pietrzykowski, Komentarz, 2015, t. II, art. 560, Nb 7]. Z treści oświadczenia powinno jednoznacznie wynikać, że celem kupującego jest odstąpienie od umowy.

Oświadczenie powinno wskazać wadę, jaką rzecz jest dotknięta. Kupujący powinien rzecz dostarczyć sprzedawcy, nawet jeśli wiąże się to z koniecznością demontażu (jest to robione na koszt sprzedającego – art. 561² § 1 KC), lub też zapewnić mu dostęp do rzeczy dla sprawdzenia jej stanu i potwierdzenia wady, jeżeli jej dostarczenie jest niemożliwe [art. 561² § 2; zob. J.R. Antoniuk, w: Ustawa (red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek), s. 428]. Jako że uprawnienie do odstąpienia ma charakter prawokształtujący, powoduje ono konieczność zwrotu przez strony uzyskanych (w ramach przedmiotowej umowy) świadczeń. Strony powinny wówczas zwrócić sobie nawzajem otrzymane świadczenia według przepisów o odstąpieniu od umowy wzajemnej

Konsekwencją odstąpienia przez kupującego od umowy sprzedaży z powodu wady rzeczy jest przekształcenie stosunku prawnego między stronami w stosunek likwidacyjny, oparty na roszczeniach restytucyjnych i wynikający stąd wzajemny obowiązek zwrotu przez strony spełnionych świadczeń. Obowiązek ten wynika z art. 560 § 1 w zw. z art. 494 KC (wyr. SN z 7.10.1999 r., I CKN 262/98, OSNC 2000, Nr 4, poz. 71; wyr. SN z 29.6.2004 r., II CK 388/03, Legalis).

Od chwili skutecznego odstąpienia od umowy sprzedaży przez kupującego, może on żądać zwrotu uiszczonych ceny a sprzedawca może nie tylko żądać od kupującego wydania rzeczy (lub ewentualnie przeniesienia własności), ale również domagać się wynagrodzenia z tytułu korzystania przez kupującego z rzeczy za okres od chwili odstąpienia od umowy do faktycznego zwrócenia rzeczy (por.: wyr. SN z 5.7.2007 r., II CSK 140/07, Legalis).

Sąd podziela stanowisko Sądu Najwyższego, powołane przez pełnomocnika powoda, że w razie nabycia wadliwej rzeczy oznaczonej co do tożsamości kupujący może wykonać uprawnienia z tytułu rękojmi **albo** uchylić się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu (vide: uchwała SN 2012-01-26, II CZP 90/11, OSNC 2012/7-8/85).

Jeżeli jednak powód złożył pisemne oświadczenie woli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z 9.07.2016 r. jako złożonego pod wpływem błędu to nie jest skuteczne ewentualne odstąpienie od umowy sprzedaży z 9.07.2016 r.

Możliwość alternatywnego wyboru przez stronę uprawnienia z art. 88 k.c. i 560 k.c. nie oznacza, iż można te uprawnienia stosować jednocześnie lub ze skutkiem ewentualnym.

Podkreślić należy, iż skuteczne odstąpienie od oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu niweczy w chwili jego złożenia jego skutki ex tunc, i powoduje nieważność oświadczenia od samego początku, unicestwia umowę. Natomiast odstąpienie od umowy z uwagi na wady istotne rzeczy powoduje skutek rozwiązujący ex nunc, z chwilą, w której doszło do adresata w taki sposób, że mógł zapoznać się z jego treścią (art. 61 k.c.).

Zatem nie sposób przyjąć, iż mimo skutecznego odstąpienia od skutków prawnych oświadczenia woli z 9.07.2016 r. złożonego pod wpływem błędu, umowa w dalszym ciągu istnieje i powód może od niej odstąpić ze skutkiem rozwiązującym na dzień złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. W ocenie sądu nie sposób odstąpić od umowy

z uwagi na wady rzeczy, która na skutek uchylenia się od skutków pranych oświadczenia woli pod wpływem błędu stała się nieważna, nieistniejąca od samego początku.

Zdaniem sądu z powyższych względów powództwo ewentualne o zobowiązanie stron do wzajemnego zwrotu świadczeń nie zasługuje również na uwzględnienie.

Mając na uwadze powyższe sąd na podstawie art. 189 k.p.c. a contrario w zw. z art. 339 § 2 k.p.c. oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności umowy z powodu braku interesu prawnego i oddalił powództwo ewentualne o zobowiązanie stron do wzajemnego zwrotu świadczeń.